

LUONNOS
17.1.2024

**Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialueen
alueellinen neuvoloiden
toimintasuunnitelma
2023–2025**

Minna Malila & työryhmä

Sisältö

1 Johdanto

2 Vastuut

3 Toiminnan arvot ja tavoitteet

4 Neuvolatoiminnan toimintakäytännöt

5 Seuranta ja arviointi

1. Johdanto

- Neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle on hyväksyttävä asetuksen mukaisesti yhtenäinen toimintasuunnitelma
 - [Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta.](#)
 - Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon sovelletaan lisäksi alueellista opiskeluhuoltosuunnitelmaa, ja palvelua on kuvattu tarkemmin kyseisessä suunnitelmassa
 - Neuvolatyön toimintaohjelma ja alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma ovat osa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa
- Yhtenäinen toimintasuunnitelma helpottaa sekä yksittäisen työntekijän työtä että moniammatillista yhteistyötä ja mahdollistaa toiminnan toteutumisen seurannan
- Yhtenäinen toimintasuunnitelma terveystarkastusten ja -neuvonnan sisällöstä turvaa palvelujen laatutason ja yhdenvertaisuuden ja näin mahdollistaa vertailukelpoisen tiedon saamisen väestön terveydentilasta ja palvelujen saatavuudesta, käytöstä ja kattavuudesta
- Terveystarkastuksissa esille tulleet terveyttä ja hyvinvointia kuvaavat tiedot on otettava huomioon neuvolapalveluita suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa, ja tämä on huomioitu toimintasuunnitelman laadinnassa.
- Toimintasuunnitelmaa tarkastellaan valtuustokausittain yhdessä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sekä opiskeluhuollon suunnitelman kanssa

2. Vastuut

- Neuvolapalvelut sijoittuvat Perhe- ja sosiaalipalvelut ja OYS-psykiatria -toimialueelle.
- Perhe- ja sosiaalipalvelut vastaavat äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon suunnitelmallisesta toteuttamisesta yhteistyössä lääkäripalveluiden kanssa. Lääkäripalvelut sijoittuvat Terveiden- ja sairaanhoidollisten palveluiden toimialueelle.
- Neuvolapalveluiden kehittämistyössä on mukana professioiden edustus. Hoitotyön asiantuntemuksen yhdistäminen lääketieteelliseen asiantuntemukseen on toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista. Eri osatoiminnoille suunnatut henkilöstövoimavarat ovat tärkeä toiminnan reunaehto ja toiminnan sisältöä määrittävä tekijä.
- Suun terveydenhuollon toimijoiden työpanos äitiys- ja lastenneuvolaan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon on osa neuvolapalveluiden kokonaistoimintaa.

3. Toiminnan arvot ja tavoitteet

Neuvolatoiminnan kehittämisen kärkenä on yhteistyökäytänteiden ja palveluketjujen toimivuus sekä yhteinen toimintakulttuuri, jossa vahvuutena on eri vastuualueiden asiantuntijuus sekä vahva integraatio ja palveluiden yhteensovittaminen eri toimijoiden kesken.

Neuvolassa toimintaa ohjaavat yksilö- ja perhekeskeisyys sekä vahva yhteisöllinen ja moniammatillinen työote.

Toimintaa ohjaavat arvot:

- Terveys ja hyvinvointi
- Oikeudenmukaisuus
- Oppiminen ja ihmisenä kasvaminen
- Itsensä, toisten sekä ympäristön kunnioittaminen, välittäminen ja suvaitsevaisuus

Toiminnan tavoitteet:

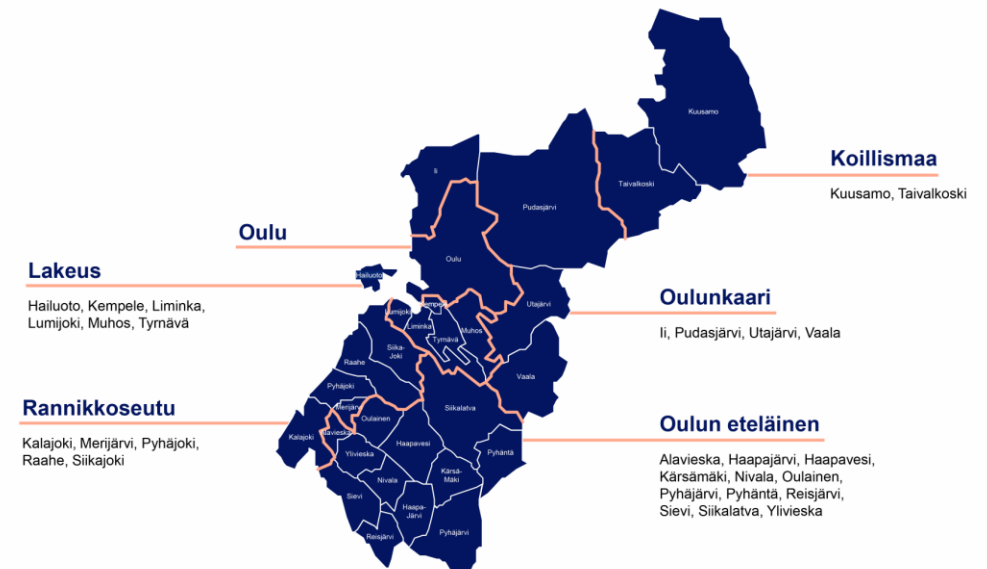
- Edistää lasten, nuorten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia.
- Tukea lasten ja nuorten myönteistä kasvua, kehitystä ja oppimista.
- Turvata lasten ja nuorten oikeus yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja tasavertaisuuteen.
- Aikuisten terveyden- ja hyvinvoinnin edistäminen.
- Kansansairauksien ennaltaehkäisy ja mahdollisimman varhainen hyvä hoito.

4. Neuvolatoiminnan toimintakäytännöt

4.1. Neuvolatoiminnan periaatteet

- Palvelut pyritään toteuttamaan lapsen, nuoren ja perheen normaalissa kasvu- ja kehitysympäristössä.
- Kunkin asiakkaan tarpeet arvioidaan yksilöllisesti. Eri palveluiden ja toimintojen välinen moniammatillinen yhteistyö takaa asiakkaalle laajan palveluverkoston
- Äitiys- ja lastenneuvolan sekä perhesuunnittelun palvelut ovat keskeinen osa perusterveydenhuollon ehkäisevää ja terveyttä edistävää toimintaa.
- Palveluita saavat perhesuunnitteluneuvontaa tarvitsevat asiakkaat, lasta suunnittelevat, raskaana olevat ja alle kouluikäiset lapset sekä heidän perheensä
- Palvelut ovat lakisääteistä terveyspalvelua ja ovat osa perhekeskusverkostoa

4.2. Neuvolapalveluiden mitoitukset

Nimike	Suositusmitoitus 2013	Suositusmitoitus 2023
Lastenneuvolan terveydenhoitaja	Ei suositusmitoitusta	320 asiakaslasta
Lastenneuvolan lääkäri	Ei suositusmitoitusta	2270 asiakaslasta
Äitiysneuvolan terveydenhoitaja	76 raskaana olevaa naista / perhettä. Vähintään 38.	76 raskaana olevaa naista / perhettä. Vähintään 38.
Äitiysneuvolan lääkäri	600 asiakasta	600 asiakasta

- Pohteen alueen suosituksien toteutumisessa on eroavaisuuksia terveydenhoitajien osalta. Neuvolapalveluiden terveydenhoitajien työn yhtenäistämiseen ja kehittämiseen nimetty työryhmä yhtenäistää ja kehittää alueellista palvelua.
- Lääkäreiden saatavuus haastaa kaikilla alueilla.

4.3. Neuvolatoiminnan ja ehkäisevän suun terveydenhuollon tehtävät

Äitiysneuvola	Lastenneuvola	Perhesuunnittelu	Ehkäisevä suun terveydenhuolto
<ul style="list-style-type: none">• Turvaa raskaana olevan naisen ja sikiön terveyttä ja hyvinvointia, edistää tulevien vanhempien ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia sekä tulevan lapsen kehitysympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta.• Sisältö koostuu perheen hyvinvointiin ja raskauteen liittyvistä toimenpiteistä sekä tutkimuksista ja seulonnoista. Raskauden aikana käyntejä terveydenhoitajalla on suunnitellusti 9–11 ja neuvolalääkärillä 2.• Laaja terveystarkastus tehdään ensimmäisellä raskauskolmanneksella. Tarkastukseen sisältyy vanhempien ja koko perheen terveyden ja hyvinvoinnin arvio. Ensimmäistä lasta odottavan perheen laajaan terveystarkastukseen sisältyy myös suun terveydentilan selvittäminen hammashuollossa.• Tarpeen vaatiessa perhetyöntekijä tekee ensisynnyttäjille kotikäynnin raskauden aikana tai sen jälkeen ja terveydenhoitaja synnytyksen jälkeen.• Ensisynnyttäjäperheiden isälle tai perheen toiselle vanhemmalle tarjotaan mahdollisesti omaa neuvolakäyntiä.	<ul style="list-style-type: none">• Edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia.<ul style="list-style-type: none">• kaventaa perheiden välisiä terveyseroja• seuraa ja edistää lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä• pyrkii havaitsemaan lapsiperheiden erityisen tuen tarpeet mahdollisimman varhain ja järjestämään tarkoituksenmukaisen tuen ja avun.• Lapsi saa neuvolassa kansalliseen rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset ja voi osallistua joukkorokotuksiin.• Neuvolatoimintaa säätelevän asetuksen mukaan neuvolassa järjestetään alle kouluikäisille vähintään 15 määräaikaistarkastusta, joista viisi (4–6 viikon, 4 kuukauden, 8 kuukauden, 18 kuukauden ja 4 vuoden ikäinen lapsi) tekee lääkäri yhdessä terveydenhoitajan kanssa	<ul style="list-style-type: none">• Tavoitteena on<ul style="list-style-type: none">• ylläpitää ja edistää seksuaaliterveyttä• edistää yksilön ja parin terveyttä tarjoamalla tukea ja neuvontaa terveyteen, ihmissuhteisiin, seurusteluun ja seksuaalisuutteen liittyvissä asioissa.• Perhesuunnitteluun liittyvissä terveystarkastuksissa selvitetään<ul style="list-style-type: none">• asiakkaan terveydentilaa• ohjataan ehkäisyn käytössä• toteutetaan tarvittavat seurantakäynnit• otetaan gynekologisia näytteitä• annetaan terveysneuvontaa ja hoitoa.• Perhesuunnittelun palveluihin kuuluvat<ul style="list-style-type: none">• raskaudenkeskeytykseen liittyvä neuvonta, tutkimukset ja jälkiseuranta• lapsettomuuden hoidon alkututkimukset ja neuvonta• seksitautien ehkäisy ja hoito• lasta toivovien perheiden palvelut	<ul style="list-style-type: none">• Lasten ja nuorten suun terveystarkastuksia järjestetään koko ikäluokan kattavina määräaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina.• Tarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve sekä tehdään henkilökohtainen terveystarkastus.• Tehostettu, ehkäisevä suun terveydenhuolto ja yksilöllisesti määritellyt terveystarkastukset järjestetään lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin.• Suun terveydenhuollossa on pyrittävä selvittämään määräaikaistarkastuksista poisjäävien tuen tarve.

4.4. Muut neuvolan tehtävät

Monialainen yhteistyö	Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen	Eri tuen muodot ja erityinen tuki	Muut toimintamuodot
<ul style="list-style-type: none">• Toiminnan keskeinen periaate on yhteisövaikuttavuus.• Monialaista yhteistyötä tarvitaan, jotta asiakkaiden erilaiset haasteet sekä yksilöllinen tuen tarve tunnistetaan ja osataan arvioida.• Eri ammattiryhmien välillä on tärkeää määritellä henkilöstövoimavarat, vastuut, ohjauksen käytännöt ja työnjako• Yhteistyö ja toimintaperiaatteiden sopiminen erikoissairaanhoidon kanssa on myös tärkeää.• Asiakkaan siirtämistä palvelusta toiseen vältetään. Tarvittavat tukitoimet suunnitellaan yksilöllisten tarpeiden ja elämäntilanteen mukaan yhteistyössä perheen kanssa.	<ul style="list-style-type: none">• Terveysneuvontaa tehdään yksilö-, ryhmä- ja väestötasolla.• Painopisteet neuvonnalle vaihtelevat iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaan:<ul style="list-style-type: none">• Vauvavaiheessa esimerkiksi imetys, uni, ulkoilu ja vuorovaikutus• Leikki-iässä rajojen asettaminen, vuorokausirytmien ja tapaturmien ennaltaehkäisy• Vanhemmuus• Parisuhde• Arjen haasteet• Perheiden terveystottumuksia tarkastellaan ja tuetaan tarpeen mukaisissa muutoksissa.	<ul style="list-style-type: none">• Tavoitteena on mahdollisimman varhainen tunnistaminen, tukeminen ja tarvittavat jatkotutkimukset sekä hoito.• Tarpeen mukaan annetaan varhaisen ja tehostetun tuen palveluita, esimerkiksi perhetyön, erilaisten terapiamuotojen tai perustason lasten ja nuorten psykiatristen sairaanhoitajien avulla.• Tarvittaessa erityisen tuen palvelut, kuten erikoissairaanhoidon palvelut, vammaispalvelut sekä lastensuojelu, auttavat tuen tarpeessa olevaa.• Neuvolassa on tehtävä ennakoiva lastensuojeluilmoitus ja alaikäisestä lapsesta tai nuoresta lastensuojeluilmoitus tai huoli-ilmoitus, mikäli huoli herää.• Neuvolakäyntien jäädessä väliin terveydenhoitaja kontakti perheen, ja kirjaa syyn poissaololle,	<ul style="list-style-type: none">• Toimintatapoina on lisäksi:<ul style="list-style-type: none">• etävastaanotto• kotikäynnit• perhevalmennukset• verkostotyö• erilaiset tarpeen mukaiset ryhmät• Äitiys- ja lastenneuvolatyön lisäksi neuvolatoimintaan sisältyvät useilla paikkakunnilla<ul style="list-style-type: none">• perhesuunnitteluneuvola• matkailijoiden terveystarkastukset• aikuisväestön rokotukset• kausi-influenssarokotukset• kutsuntatarkastukset• omaishoitajien terveystarkastukset• työttömien terveystarkastukset• aikuisväestön (myös ikäihmiset) terveystarkastukset, esimerkiksi elintapaohjaus, kuulotutkimukset

4.5. Menettelytavat

Tiedottaminen	Osallisuuden edistäminen ja tukeminen	Toiminnan yhteensovittaminen nivelvaiheissa	Tiedonkeruu toimintaohjelman tukena	Moniammatillinen yhteistyö
<ul style="list-style-type: none">• Neuvolan toiminnasta ja palveluista tiedotetaan<ul style="list-style-type: none">• vanhemmille• lapsille ja nuorille• yhteistyötahoille.• Tiedotuskanavina toimivat<ul style="list-style-type: none">• verkkosivut• sosiaalinen media (Instagram, Facebook)• erilaiset infotiedotteet• media• valtakunnallisten toimijoiden (STM, THL) tiedotuskanavat	<ul style="list-style-type: none">• Eri toimijoiden kanssa tehdään työtä yhdessä.• Osallisuuden edistämiseksi käytetään:<ul style="list-style-type: none">• asiakaspalautteita• asiakastyytyväisyyskyselyitä• yhteistyötä järjestöjen, seurakunnan, varhaiskasvatuksen, oppilaitosten ja vertaisryhmien kanssa• monialaisten yhteistyökumppaneiden kautta tulevaa palautetta,• HaiPro-ilmoituksia potilas- ja asiakasturvallisuutta vaarantavista tilanteista• vaikutusten arviointia kohderyhmään.	<ul style="list-style-type: none">• Nivelvaiheita ovat esimerkiksi lapsen ja perheen siirtyminen äitiysneuvolasta lastenneuvolan asiakkaiksi tai lastenneuvolasta kouluterveydenhuoltoon.• Tarvittavat tiedot lapsesta ja perheestä siirretään sujuvasti yhteisen tietojärjestelmän kautta.• Noudatetaan potilaslain säännöksiä mukaisia menettelytapaohjeita, miten moniammatillista yhteistyötä tehtäessä hankitaan huoltajan kirjallinen suostumus tietojen vaihtoon ja luovutukseen tai miten huoltajien kirjallinen lupa pitää hankkia päivähoidon henkilökunnan ja opettajien arvion saamiseksi laajaan tarkastukseen.• Yhteisövaikuttavuuden periaatteet ohjaavat myös toiminnan yhteensovittamista yksilöllisten tarpeiden mukaisissa nivelvaiheissa eri toimijoiden välillä.	<ul style="list-style-type: none">• Toiminnan laadukas toteuttaminen vaatii tietoa tuekseen.• Tiedonlähteitä voivat olla esimerkiksi<ul style="list-style-type: none">• Avo-Hilmo (neuvolakohtaiset yhteenvedot laajoista terveystarkastuksista, voidaan hyödyntää tietolähteinä kuntatasolla)• Sotkanet• Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL• Sosiaali- ja terveysministeriö STM• Pohteen sopimat mittarit.• Toiminnan toteutumisesta ja tuloksista raportoidaan osavuosikatsauksissa sekä toimintakertomuksessa vuosittain.	<ul style="list-style-type: none">• Moniammatillisen, hallintokuntien rajat ylittävän yhteistyön avulla pystytään paremmin vastaamaan lasten ja perheiden tarpeisiin.• Sen onnistumisen takaamiseksi tarvitaan pitkäjänteistä yhteistä työskentelyä ja yhteistapaamisia eri toimijoiden kesken.• Vastavuoroista yhteistyötä tulee tehdä mm. lastensuojelun, perhesosiaalipalveluiden, vammaispalveluiden, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, aikuissosiaalityön, terveyden- ja sairaanhoidon palveluiden sekä eri erikoissairanhoidon yksiköiden kanssa

5. Seuranta ja arviointi

- Hyte- kertoimet, hykestä, hvs:sta ja strategiasta tulevat tarvittavat mittarit
- Osavuosikatsaukset, tilinpäätökset